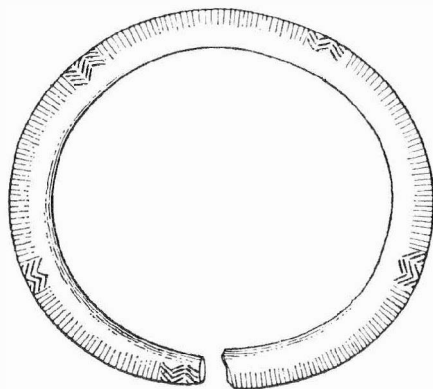

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV ČESKOSLOVENSKÉ AKADEMIE VĚD
V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1973

BRNO 1974

VÝSKYT ARAUKARITŮ V BOŘITOVĚ (okr. Blansko)

VĚRA SOUCHOPOVÁ, Okresní museum, Blansko

Při rekognoskaci terénu za účelem zjištění rudné základny pro slovanské hutníky našel soudruh Štof z Bořitova v místě paleolitické stanice Horky tři kusy araukaritů. Na jejich svrchní zkamenělé kůře jsou patrna místa z nichž vyrůstaly větve rostliny, veškerá tkáň je vyplněna sedimentovanou kyselinou křemičitou — rohovcem. Uvádíme tento nález jako zajímavost nejen z hlediska paleontologického, ale především proto, že se zde tyto permokarbonské zkameněliny nalézají až v druhotném uložení. Byly sem zřejmě doneseny paleolitickým člověkem, který je používal na výrobu nástrojů.

Das Vorkommen von Araukariten in Bořitov (Bez. Blansko). Bei einer Terrainbegehung zum Zwecke der Feststellung der Erzbasis für das slawische Verhüttungswesen fand J. Štof aus Bořitov an der Stelle der paläolithischen Station Horky drei Stück Araukariten. Sie wurden hierher vermutlich von einem paläolithischen Menschen gebracht, der sie zur Werkzeugproduktion benutzte.

NÁLEZY VOLUTOVÉ KERAMIKY V CHOLINĚ (okr. Olomouc)

VÍT DOUNAL, Vlastivědný ústav, Olomouc
(Tab. 10. 11: 4—10)

Na podzim roku 1973 se přišlo při kopání studny v zahradě místní školy na kulturní vrstvu, z níž ředitel školy F. Novák se svými žáky zachránil poměrně bohatý střepový materiál mladé fáze volutové kultury. Studna se nachází asi 40 m jihovýchodně od školní budovy. Kulturní vrstva, z níž nálezy pocházejí, začíná 40 cm pod dnešním povrchem a končí v hloubce 60 cm. Od podložní spraše se liší poněkud tmavším zbarvením a značným množstvím úlomků jemnozrnného drobového slepence¹. Našla se nezdobená neúplná nádoba, úlomky keramiky tuhé i potuhované, střepy zdobené ornamentem notových značek i střepy s plastickými pupíky, střepy s uchy, střepy z hrubších nezdobených nádob, úlomky mazanice, zuby a zlomky zvířecích kostí. Pozoruhodný je nález pravidelné kvarcité¹ krychle se zaoblenými hranami (tab. 11 : 8) velikosti 42 × 42 mm.

Lokalita se nachází na mírném východním svahu nedaleko od inundačního terénu řeky Moravy, v poloze, která byla v pravěku i ve středověku častěji využívána, jak o tom svědčí povrchové nálezy získané v roce 1970².

Poznámky:

¹ Podle určení R. Sládka z mineralogického odd. VÚ Olomouc.

² Nekvasil J., Náhodný objev v Cholině (okr. Olomouc), PV 1970, Brno 1971, 81.

Funde von Volutenkeramik in Cholina (Bez. Olomouc). Im Herbst 1973 wurde beim Aushub eines Brunnens im Schulgarten eine Kulturschicht mit verhältnismässig reichen keramischen Funden der jüngeren Volutenkeramik (Notenkopf) gestört.

ARCHEOLOGICKÝ VÝZKUM SÍDLIŠTĚ KULTURY S MORAVSKOU MALOVANOU KERAMIKOU U JAROMĚŘIC NAD ROKYTNOU (okr. Třebíč)

PAVEL KOŠTUŘÍK, UJEP Brno
(Tab. 12—13)

V jarních měsících roku 1973 byla při výstavbě plynovodu, vedoucího z Třebíče do Moravských Budějovic, porušena část neolitického sídliště v trati „Pod dráhou“ u Jaroměřic nad Rokytanou. Uvedené neolitické sídliště kultury s moravskou malovanou keramikou (dále jen MMK) se rozkládá po obou stranách silnice, která vede do Bohušic.

Sídlíště se nachází na mírném svahu obráceném jednak k severu, jednak k jihovýchodu. V minulosti bylo již porušeno výstavbou cihelny a bohušické silnice. Není vyloučeno, že sídlíště pokračuje i za železniční dráhu a směrem jihovýchodním i k mlýnskému potoku (tab. 12).

Některé objekty na popisované lokalitě již prekopával známý moravský archeolog J. Palliard a archeologický materiál z jeho výzkumu je uložen v Moravském muzeu v Brně¹.

Při výstavbě plynovodu byla porušena část sídlíště po levé straně silnice ve směru Jaroměřice nad Rokytnou — Bohušice. Na archeologické nálezy upozornil pracovník Semenářského státního statku v Jaroměřicích nad Rokytnou S. Kovárník a jeho syn J. Kovárník, student gymnasia v Moravských Budějovicích². Díky jejich pohotovému zásahu se zachránil archeologický materiál z několika sídlištních jam, jež porušila plynovodní rýha.

Na podzim téhož roku byla poblíž plynovodního vedení odkryta menší plocha (tab. 12). Pomocí buldozeru se odkryla ornice, pod níž se rýsovaly objekty kultury s MMK. Celkem bylo prozkoumáno 14 sídlištních objektů kultury s MMK. Lokalita byla pečlivě zaměřena a jednotlivé objekty prozkoumány s pomocí S. a J. Kovárníka a členů Studentského vědeckého kroužku katedry prehistorie FF UJEP v Brně, kteří s nevšední píli pomohli při výzkumu ohrožené lokality. Rovněž děkujeme ředitelství Semenářského státního statku v Jaroměřicích nad Rokytnou, které s pochopením umožnilo další výzkumné práce, a ponechalo odkrytou plochu do jarních měsíců roku 1974, neboť na podzim se již nepodařilo všechny archeologické objekty prozkoumat.

Zkoumané sídlištní objekty poskytly zajímavý archeologický materiál, zvláště pěkné keramické výrobky. Na základě předběžného srovnání s nálezy J. Palliardiho se jedná s největší pravděpodobností o nálezy fáze Ib popisované kultury³. Bylo získáno i několik keramických fragmentů s dobře zachovalou malbou. Jde především o žlutočervenou ornamentaci, provedenou různou technikou, dokonce i „vyškrabáváním“ plošného nátěru až na přirozený povrch vlastního keramického fragmentu.

Z kamenné industrie byly získány jednak štípané artefakty, jednak i zlomky artefaktů hlazených. Velké množství štípaných artefaktů bylo zhotoveno z křišťálu, jehož výskyt je na Třebíčsku dosti hojný. Vedle křišťálu bylo použito i rohovec. Zcela chybějí kamenné nástroje zhotovené z obsidiánu, který je tak hojný na sídlištních kulturách s MMK, především v nejstarší fázi Ia.

Sídlištní objekty měly různý tvar a hioušku. U některých došlo k vzájemnému překrývání. Podrobnou analýzou hmotných pramenů se snad podaří jemněji tříditi získaný materiál.

K nejdůležitějším archeologickým objektům patřil objekt č. 1, v němž byla kromě pěkně malovaných střepů nalezena i plastika zvířátka, připomínající snad kozla (tab. 13: 2). Na povrchu byla zdobena červenými a žlutými pruhy, které jsou však špatně dochovalé. Malování se vyskytlo i uvnitř prohloubeného těla. Bohužel se však nedochovaly nožky a rovněž růžky jsou jen torzovitě. Výrazně má plastika provedenou část hlavy, která se podobá lidskému obličejí, se zřetelnými ústy, nosem a očima. Svým provedením je plastika v neolitickém prostředí Evropy vzácností. Zvláštností je i torzo pokličky, z něhož se zachovala část držadla. Bylo zhotoveno z hrubšího materiálu s velkou příměsí slídy. Představuje vysoce stylizované stojící zvíře (tab. 13: 1).

Po předběžném zhodnocení nálezů lze konstatovat, že sídlíště kultury s MMK u Jaroměřic n. R. patří k typickým sídlištním výše uvedené neolitické kultury a svojí bohatostí se vyrovná i sídlištním v oblasti Znojemska. Je zajímavé, že právě na okraji osídlení území touto kulturou se setkáváme s důležitými, ba i unikátními nálezy. Máme na mysli především nálezy z hradiska u Kramolína, které jsou ovšem časově o něco mladší, ale rovněž patří kultuře s MMK⁴. K dalším bohatým lokalitám popisované kultury v oblasti Jaroměřicka náleží sídlíště u Štěpánovic, Lesůnek apod. Všechna uvedená sídlíště leží již na periferii pravěkého osídlení, a přesto jsou materiálově velmi bohatá, jak hojností materiálu, tak i kvalitativním provedením hmotných pramenů lidu kultury s MMK. Zhruba asi 20 km severně a přibližně ve stejné vzdálenosti směrem na západ končí pravěké osídlení, neboť poloha pro osídlení byla pro tehdejší obyvatele nevýhodná.

Výzkumem u Jaroměřic n. R. bylo navázáno na výzkumnou tradici objevitelů kultury s MMK J. Palliardiho a jeho nástupce F. Vildomce. V dalších sezónách bychom chtěli pokračovat ve výzkumné činnosti na dalších lokalitách v okolí Jaroměřic n. R., a tak co nejpodrobněji získat představu o pravěkém neolitickém osídlení okrajového sídelního území této kultury v prostoru jihozápadní Moravy.

Poznámky:

¹ F. Vildomec, O moravské neolitické keramice malované, OP VII—VIII 1928/29.

² S a J. Kovárníkovi co nejsrdčněji děkují za jejich obětavou práci při zajišťování průběhu archeologického výzkumu.

³ E. Šimek, Problémy moravské prehistorie, ČMM 59 1935, 35, pozn. 2.

⁴ O. Kos — P. Kostuřík, Výzkum na hradisku u Kramolína v roce 1971, Přehled výzkumů 1971, 36—37.

Archäologische Grabung der Siedlung der Kultur mit mährischer bemalter Keramik bei Jaroměřice nad Rokytnou (Bez. Třebíč). In den Frühlingsmonaten des Jahres 1973 wurde beim Ausbau der Gasleitung, aus Třebíč nach Moravské Budějovice führend, der Teil einer neolithischen Siedlung in der Flur „Pod dráhou“ bei Jaroměřice nad Rokytnou, Bez. Třebíč gestört. Die angeführte neolithische Siedlung der Kultur mit mährischer bemalter Keramik erstreckt sich zu beiden Seiten der Strasse, die nach Bohušice führt (Taf. 12).

Die erste archäologische Grabung auf der Siedlung führte J. Palliardi durch und das von ihm gewonnene archäologische Material ist im Mährischen Museum in Brno deponiert. Die archäologischen Funde von der angeführten Lokalität können wir zeitlich in die Phase 1b der Kultur mit MBK einreihen.

Zu den wichtigsten Funden gehört die Tierplastik eines Ziegenbockes (Taf. 13:2). Auf der Oberfläche war sie mit roten und gelben Streifen verziert, die jedoch schlecht erhalten waren. Die Bemalung kam auch im Inneren des eingetieften Körpers vor. Leider blieben jedoch die Füße nicht erhalten und auch die Hörner sind fragmentarisch. Ein schöner Fund ist auch der Torso eines Deckelgriffes mit stilisierter Tierfigur (Taf. 13:1).

Durch die archäologische Grabung bei Jaroměřice n. R. hat man wichtiges archäologisches Material für den Schlussabschnitt der 1. Stufe der Kultur mit MBK gewonnen und wiederum ist erwiesen, dass die Lokalität bei Jaroměřice n. R. eine typische Siedlung der Phase 1b der Kultur mit MBK ist.

KERAMIKA KULTURY NÁLEVKOVITÝCH POHÁRŮ Z HRADISKA V LULČI

(okr. Vyškov)

JIRÍ KOTAS, UJEP Brno

V květnu 1973 nalezl autor při povrchovém sběru na svatomartinském hradisku v Lulči na mírném svahu severozápadně od hřbitova orbou rozvlečenou nádobu kultury nálevkovitých pohárů, velmi hrubého vypracování a starobylé profilace. Ze stěpů se podařilo rekonstruovat cca 1/3 nádoby (okraj, nálevkovité hrdlo a část výdutě). Červenohnědý materiál s příměsí větších kamének je velmi špatně vypálen. Okraj je zdoben plastickou nepřesekávanou lištou, kombinovanou s nezjistitelným počtem masivních kuželovitých pupíků. Nálevkovité rozvětvení hrdla v poměru k výduti není příliš výrazné, což svědčí o starší fázi kultury nálevkovitých pohárů. Tento nález doplňuje již dříve publikované nálezy KNP z hradiska v Lulči (láhve s límcem) a tvoří s nimi časovou jednotu.

Literatura:

J. Skutil, Moravské prehistorické výkopy a nálezy 1937–45, Časopis Zemského muzea v Brně, 1947, 73–79.

Keramik der Trichterbecherkultur von dem Burgwall in Luleč (Bez. Vyškov). Durch Lesefunde auf dem Burgwall in Luleč hat man den Teil eines Gefäßes der Trichterbecherkultur gefunden, von grober Ausführung und altertümlicher Profilierung, mit plastischer Leiste am Rande, verziert mit massiven kegelförmigen Knubben.

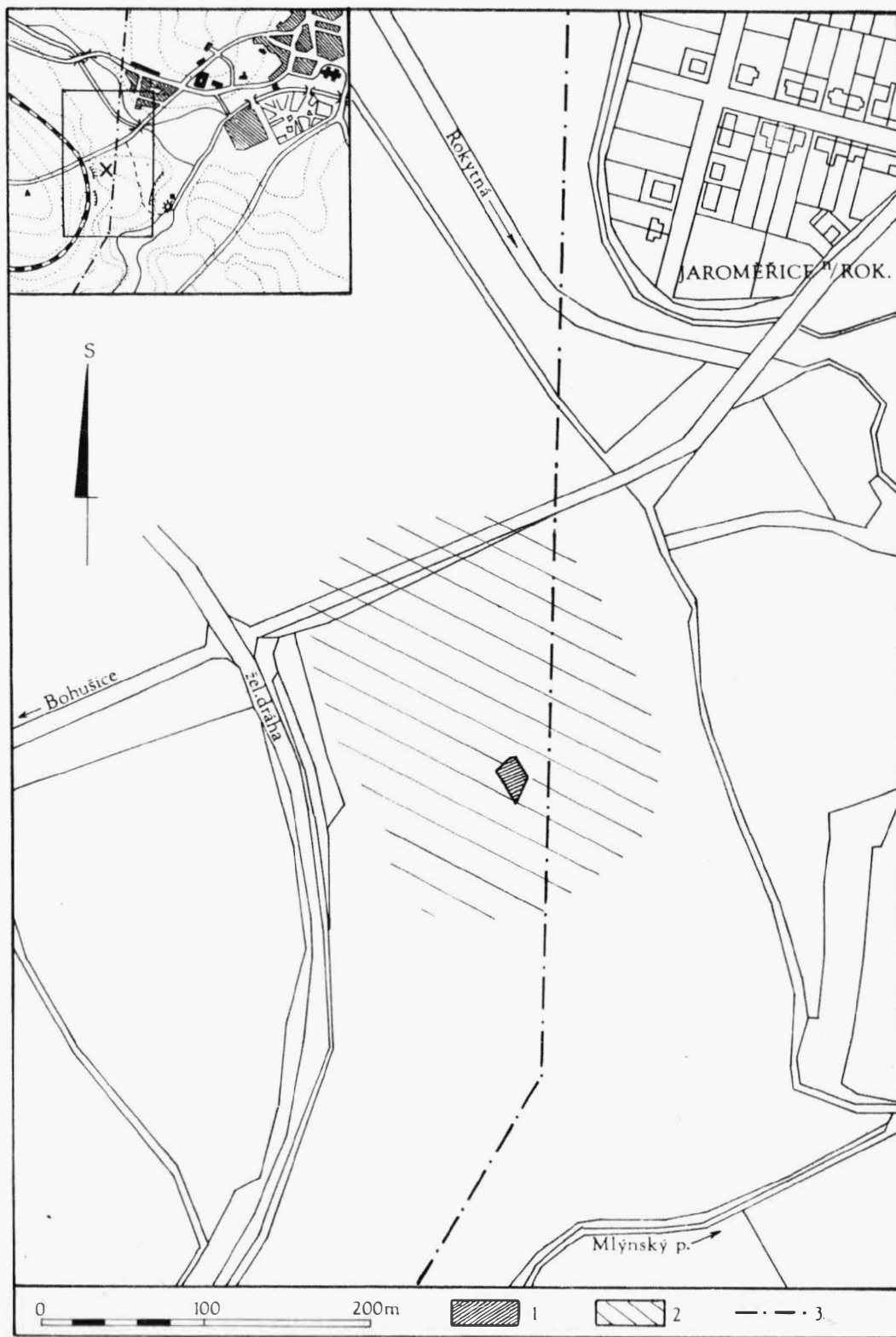
ENEOLITICKÝ MOHYLNÍK V DRAHANOVICÍCH

(okr. Olomouc)

VÍT DOHNAL, Vlastivědný ústav, Olomouc

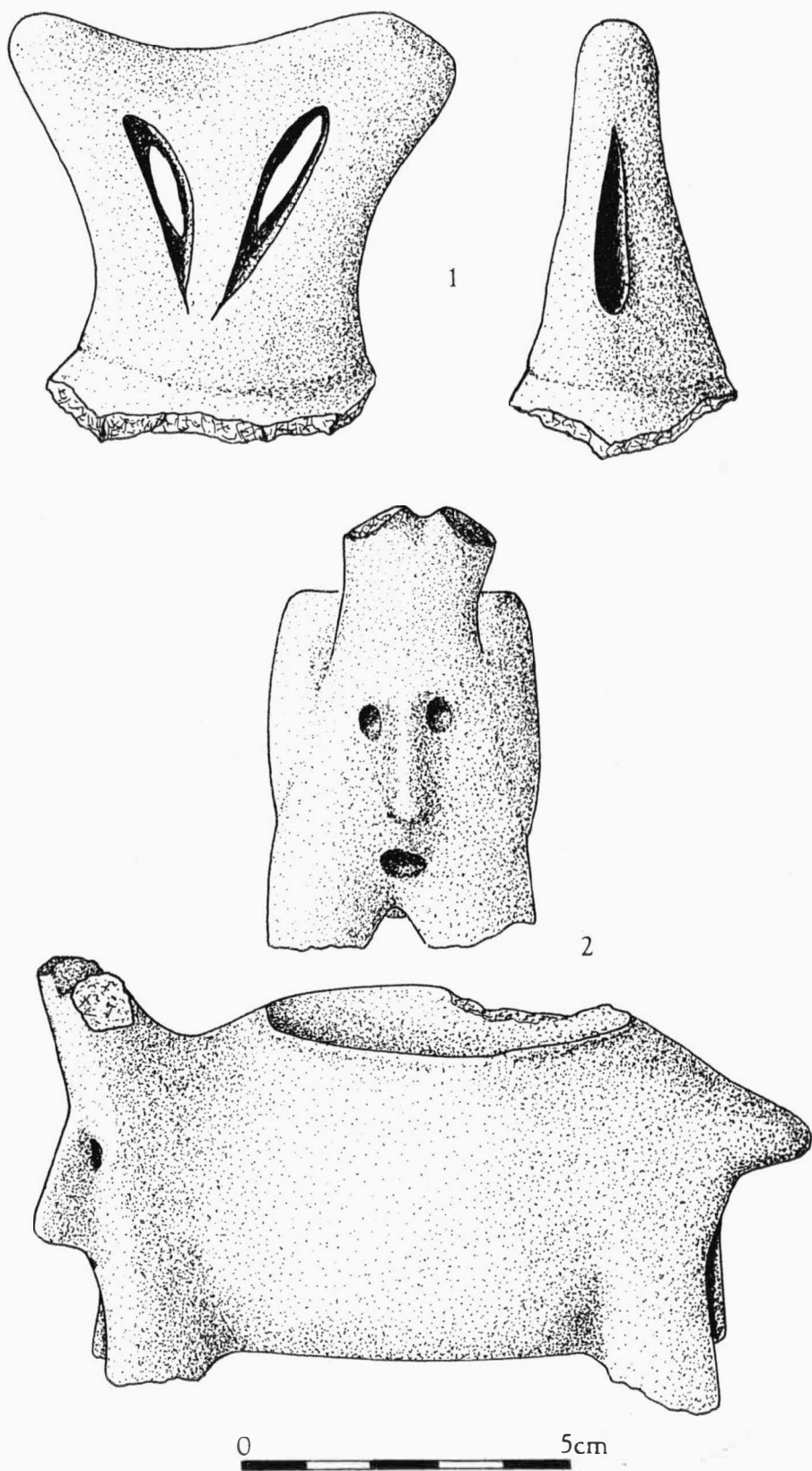
(Tab. 14–18)

V červenci 1973 provedlo archeologické oddělení olomouckého musea zjišťovací výzkum na lokalitě objevené ing. J. Janáskem¹ a předběžně určené jako mohylník buďto eneolitického nebo slovanského původu². Jde o skupinu asi desíti dodnes na povrchu patrných mohyl v cípu vzrostlého smrkového lesa přibližně 120 m severozápadně od samoty nazývané „Lusthóz“ a necelých 700 m jihovýchodně od drahanovického hřbitova. Mohylník leží na jednom ze severních svahů Malého Kosíře s dalekým výhledem do kraje. Jednotlivé mohyly se jeví jako nevýrazné vyvýšeniny (40 až 60 cm nad okolním terénem) a mají oválný tvar s delší osou ve směru Z–V. Rozměry násypů se pohybují od 10 × 12 m po 15 × 22 m. Na povrchu násypy nejsou poškozené. Vcelku lze počítat asi s osmi objekty při východním okraji lesa a další dvě mohyly, z nichž jedna je asi z poloviny zničena lesní cestou, leží v lese o něco hlouběji. Vzhledem k přirozené nerovnosti svažitého terénu ovšem nelze vyloučit, že některý mohylový násyp mohl zůstat nepovšimnut nebo naopak zase že mohlo dojít k záměně přírodního tvaru za násyp umělý.

Tab. 12

Jaroměřice nad Rokytnou (okr. Třebíč). Situační plánek lokality s moravskou malovanou keramikou. 1 prozkoumaná plocha, 2 předpokládaný rozsah sídliště, 3 trasa plynovodu. — Situationsplan der Lokalität mit mährischer bemalter Keramik. 1 untersuchte Fläche, 2 vorausgesetzter Siedlungsumfang, 3 Trasse der Gasleitung.

Tab. 13

Jaroměřice nad Rokytnou (okr. Třebíč). Zvířecí plastika ze sídliště s moravskou malovanou keramikou. 1 zoomorfní držadlo pokličky, 2 sošky „kozla“ se stopami žluté a červené malby. — Tierplastik aus der Siedlung mit mährischer bemalter Keramik. 1 zoomorpher Griff eines Gefässdeckels. 2 Figur eines „Ziegenbockes“ mit Spuren von gelber und roter Bemalung.

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1973

Vydává: Archeologický ústav ČSAV v Brně, sady Osvobození 17/19

Odpovědný redaktor: Akademik Josef Poulik

Redaktoři: Dr. A. Medunová, dr. J. Meduna, dr. J. Říhový

Překlady: Dr. R. Tichý, E. Tichá

Kresby: Doc. dr. B. Klíma, A. Životská, L. Trávníčková, M. Bálek

Na titulním listě: bronzový náramek lužické kultury z Býkovic

Tiskem: TISK, národní podnik, Brno, provozovna 54, Gottwaldova 21

Evidenční číslo: ÚVTE1-73332

Vydáno jako rukopis — 450 kusů — neprodejné